

พระประธานคู่ คติโบราณแถบเมืองราชบุรี

เรื่องและภาพ: สุรินทร์ เหลือลมัย

พระประธานในพระอุโบสถวัดศิริเจริญเนินหม้อ (โคกหม้อ) อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีสององค์ สร้างด้วยหินทรายแดง หน้าตักกว้างประมาณ ๒ เมตร สูงประมาณ ๒.๕ เมตร ขนาดไล่เลี่ยกัน เดิมประดิษฐานบนฐานชุกชีรูปโค้งคล้ายเรือสำเภา ดังปรากฏในภาพถ่ายเก่าก่อน พ.ศ. ๒๔๙๘

องค์ที่หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกทำปางสมาธิ

ส่วนองค์ที่หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตกทำปางมารวิชัย

แต่เดิม คงได้ลงรักปิดทองเหลืองอร่ามทั้งสององค์ ทว่าเมื่อพระอุโบสถเก่าถูกอัคคีภัยเผาผลาญ จึงเหลือแต่พระประธานทั้งสององค์อยู่กลางป่าหลายปี ทำให้มองเห็นเนื้อหินทรายแดง

อาจกล่าวได้ว่า ในบรรดาพระพุทธรูปจำหลักหินทรายแดงขนาดใหญ่ ฝีมือช่างสมัยอยู่ทองด้วยกันแล้ว ยากจะหาองค์ใดมีสัดส่วนสวยงาม สง่า เสมอเหมือนพระประธานวัดโคกหม้อนี้

ส่วนพระประธานคู่ในพระวิหารหลวงหน้าองค์พุทธปรางค์ วัดมหาธาตุวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี นั้น องค์พระเดิมเป็นหินทรายแดง แสดงปางมารวิชัย ๒ องค์ ประทับนั่งหันพระปฤษฎางค์ชนกัน ขนาดไล่เลี่ยกัน



๑. พระประธานปางสมาธิ

ในพระอุโบสถวัดโคกหม้อ

ภาพถ่ายเก่าก่อน พ.ศ. ๒๔๙๘

(จากหนังสือ ประวัติวัดโคกหม้อ)

เห็นฐานชุกชีของเก่าสมัยอยู่ทอง

เป็นรูปโค้งคล้ายเรือสำเภาบนขาสิงห์

นำเสียดายที่ปัจจุบันถูกซ่อมแปลง

เสียใหม่แล้ว

๒. พระประธานปางมารวิชัย

ในพระอุโบสถวัดโคกหม้อ

ภาพถ่ายเก่าก่อน พ.ศ. ๒๔๙๘

๓. พระประธานปางมารวิชัย

ในพระอุโบสถวัดโคกหม้อ สภาพปัจจุบัน

๔. พระประธานคู่ ในพระวิหาร

หน้าองค์พุทธปรางค์ วัดมหาธาตุ ราชบุรี

ภาพถ่ายเก่าราว พ.ศ. ๒๕๓๗

๕. พระประธานคู่ ในพระวิหาร

หน้าองค์พุทธปรางค์ วัดมหาธาตุ ราชบุรี

สภาพปัจจุบัน

หน้าตักกว้างประมาณ ๓ เมตร สูงประมาณ ๓.๕ เมตร ต่อมา ได้รับการปฏิสังขรณ์หลายครั้งโดยช่างพื้นเมือง
แต่ละครั้ง มีการพอกปูนทับตลอดทั้งองค์ จนพุทธลักษณะผิดไปจากศิลปะอุทองแบบเดิม

ในราว พ.ศ. ๒๕๓๗ ยังเห็นองค์พระทาสีขาวนวล พอถึงปัจจุบันกลายเป็นสีดำ ชาวบ้านเรียกกันว่า
“พระมงคลบุรี” และ “พระศรีนครา”

คติการสร้างพระประธานคู่ในพระวิหารหรือพระอุโบสถ เป็นศิลปะสมัยอุทองที่น่าเชื่อว่าเจริญรุ่งเรืองมาก
ในเมืองราชบุรีเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๙ ดังประจักษ์พยานพระพุทธรูปใหญ่น้อยจำหลักศิลาใน
วัดเก่าแก่บริเวณสองฟากฝั่งลุ่มน้ำแม่กลอง เช่น วัดสุทธायาราม (หลุมดิน) วัดบางลี่เจริญธรรม วัดชนอน วัด
เขาน้อยเทียมนสวรรค์ วัดสัตตนารถปริวัตรวรวิหาร วัดเพลง (ร้าง) วัดอมรินทราราม วัดจินดาวัฒนาราม

นอกจากเขตจังหวัดราชบุรีแล้ว คติการสร้างพระประธานคู่แบบนี้เห็นจะมีแต่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด
นครสวรรค์ คือที่วัดนครสวรรค์

